

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.

Cena:
za en mesec Din. 4
za četr štiri leta 12
za pol leta 24

Posamezna štev. stane 1 Din.

Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.

Rokopisi se ne vračajo.
Nerankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportajni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2
Inserati se računajo
:: po dogovoru. ::

Motto: Krščansko delavstvo ima dolžnost in nalogo, da ohrani v naši stranki demokratično zavest in demokratično prepričanje. (Dr. Krek.)

V soboto, dne 17. maja 1924 je obiskal glavni tajnik J. S. Z. France Žužek starosta iz krščansko-socialnih delavskih vrst, dolgoletnega strokovnega tajnika in urednika **Mihaela Moškerca**. Mož leži že 6 mesecev težko bolan v bolniški postelji, pa v kljub temu natančno zasleduje javno delo. Glavni tajnik JSZ je stavil nanj z ozirom na proslavo 30-letnice kršč. delavskega pokreta nekaj važnejših vprašanj, na katera je naš bolni tovariš radevolje odgovoril.

»Kako je, prijatelj, dr. Krek kot mlad kaplan sploh prišel na misel, ustanoviti slovensko katoliško delavsko politično društvo?«

»On je na to čakal. Meni je dr. Krek rekel: »Jaz sem vedel, da bodo delavci k meni prišli, ali pa jaz k njim, zato sem imel pravila za njihove organizacije v glavnem že več let pripravljena.«

»No, in kako se je nato slov. kat. delavsko politično društvo ustanovilo?«

»Delavstvo ljubljanske predilnice je prirejalo vsako leto izlet na Šmarno goro. Prišli so naprositi dr. Kreka, naj bi jim opravil cerkveno opravilo. Po maši se je delavstvo zbralo pri Žibertu pod Šmarno goro. In ker je dr. Krek videl krog sebe toliko deavcev in delavk, je vprašal: »Slišite, ali bi ne bilo v Ljubljani mogoče ustanoviti slovenskega katoliškega delavskega političnega društva, kekršnega imajo že v Idriji?« (Ustanovljeno leta 1893. op. por.) Molk. Prijatelja Jože Gostinčar in Franc Ziller, ki sta sedela nekoliko v ozadju, sta se sunila in spogledala. Gostinčar se je oglašil in rekel: »Da, gospod doktor, to bi bilo zelo mogoče!« Precej so se pogovorili o podrobnostih pripravljalnega sestanka, ki je zboroval čez nekaj dni zvečer na dr. Krekovem stanovanju v šentkavškem župnišču. Dr. Krek je bil namreč tedaj stolni vikar. Kmalu nato je že zboroval ustanovni občni zbor. Društvo je bilo politično in podporno. Delavcev se je v društvenih prostorih v tistih časih kar trlo. Vsako nedeljo je bil v društvu shod, velika zborovanja pa so zborovala večkrat v raznih lokalih mesta Ljubljane. S socialnimi demokrati je prišlo mnogokrat do velikih sporov, in jim je krščansko socialno delavstvo večkrat vzelo predsedstvo. Ostrejši nastopi slov. kršč. soc. delavstva so bili takrat potrebni, ker je šlo za to, da se na zunaj manifestira obstoj slov. kršč. soc. delavske organizacije.«

Kako to, da je dr. Krek takoj po ustanovitvi tega društva mislil na delavske konsume?«

»Edini naš gospodarski zavod tedaj je bilo »Vzajemno-podporno društvo«, sedanja »Vzajemna posojilnica.« Ustanovil jo je rajni profesor dr. Janežič z namenom, da se prične varčevanju delavci in mali obrtniki. Predno so se duhovi ločili, je obstojala v Ljubljani »Katoliška družba«, po Sloveniji pa razna slovenska katoliška politična društva. Najbolj interesantno na njih je bilo, da jih je veliko izmed njih imelo slovensko-nemška pravila, kakor da bi na nekdanji deželni vladi slovenske ne bili znali: »Katoliška družba« je skrbela za kulturno vzgojo posebno ljubljanskega proletarijata in je izdajala tudi razne publikacije. Vsako nedeljo zvečer je bila v prostorih te družbe predavanje, namenjeno prirobnemu ljudstvu. Po raznih krajih Slovenije so obsto-

jala katoliška društva rokodelskih pomočnikov, ker je misel te organizacije zanesel med nas njihov ustanovitelj Kolping. Te organizacije so skrbele za svoje člane. Drugod, kakor n. pr. v Švici, pa tudi v Nemčiji so se iz njih razvile krščansko-socialne delavske organizacije. In sicer predvsem v smislu enciklike Leona XIII. katoliška delavska društva, ki so tvorila temelj poznejšim strokovnim organizacijam. Mimogrede bi pripomnil, da se je v časih, ko je dr. Krek pri nas oral ledino, ustanovilo v Nemčiji, ob Rurhi najmočnejše nemško-krščansko strokovno društvo rudarjev. Leta 1904 je dr. Krek ustanovil v Ljubljani tudi katoliško društvo za delavke, ki je imelo svoje glasilo. »Slovenka«. Sedaj se imenuje to društvo »Krekova prosveta«. Dr. Krek je organiziral v Ljubljani stalen socialen tečaj z vsakotedenskim predavanjem. Na teh socialnih tečajih je obrazljal svoje načrte in svoje misli. Sprožil je na njih tudi vprašanje I. delavskega konsumnega društva. Ustanovilo se je in obstoja še danes. Po deželi pa je dr. Krek ustanavljal gospodarske zadruge in rajfajzovke. Sploh, kdor je tedaj opazoval njegovo delo, se mu je zdelo, da ne dela po nobenem načrtu, ampak da dela velikopotezno in da hoče dohiti katoliške organizacije drugih narodov. Poleg konsuma v Ljubljani so se ustanovila delavska konsumna društva skorajda po vseh delavskih krajih naše dežele. Mogoče je bilo napačno, ker je bil vsak organizem prepuščen sam sebi, vsled česar je marsikateri delavski konsum propadel. Pozneje pred svojo smrtjo se je dr. Krek odločil za centralistično ureditev konsumnega združništva, ki naj bi jo izpeljalo ali I. delavsko konsumno društvo ali pa »Gospodarska zveza«. Po njegovi smrti je ta konsumni testament, če se sme tako reči, prevzelo I. delavsko konsumno društvo.«

»Kedaj je doseglo slov. kršč. soc. delavstvo v letih pred vojno višek svoje organizirane moči?«

»To je težko reči. Delali smo vedno vsi. In sicer pozitivno. Materialistični svet na tega dela ne vidi in se mu tudi pokoriti ne da.«

»In vendar je imelo delo tedanjih mož izvestne smernice?«

»Da! Dr. Krek je organiziral velik shod slovenskih delovnih stanov. Program je napisan v »Črnihi bukvali kmetskega stanu«. Na tem shodu se je določil ta program in temelj za delo slovenskih delovnih stanov, ker dr. Krek ni delal razločka med delavcem, kmetom in obrtnikom. Ta načrt je bil pozneje nekoliko izpremenjen in izboljššan na II. kat. shodu. Glavna reč, ki jo je opravljalo slovensko kršč. soc. delavstvo, je bila propaganda za splošno in enako volivno pravico, za razširjenje katoliških demokratičnih načel ter za zmago dela nad kapitalom. Govorniki slov. kat. delavskega društva so govorili po vseh krajih Slovenije tako, da je bilo to društvo žarišče našega javnega gibanja. O Gostinčarju se je nekoč izjavil dr. Krek: »Po shodih je hodil, agitiral za splošno in enako volivno pravico ter ustanavljal zadruge.« Malokateri shod je minil, da bi se ne bila ustanovila kaka organizacija. To delo se ni omejevalo samo na delavce, marveč je tudi duhovščina s kmetov zahtevala govornike od našega društva, kj je komaj, komaj moglo ustreči vsem željam.«

»Ali je to društvo opravljalo tudi strokovne posle za delavstvo ali pa ste že spočetka mislili na posebne strokovne organizacije?«

»Nevihla.« pravi moj gospodar, »topot ne obeta nič dobrega! Take kakor je danes, nisem še nikdar doživel na reki. Mi smo za čoln pretežki, ne more naš nositi po tej nevihti.« — »Da, imaš prav, čoln ne more nositi vseh nas treh, ker je eden od nas preveč«, reče Anton, in glas mu je skrivnostno drhtel. »Pa kaj, Aljoša, ali moreš brez čolna priti odtod do obale? Ali ne bi utonil? Ali bi si v slučaju sile upal priti do brega?« »Ne«, reče Aljoša, »to ni mogoče.« »Toda kdo ve, morda bi ti bila sreča mila in bi vseeno prišel?« — »Ne, vihar je na reki in ne upam si, ker bi gotovo utonil.« — »Slišiš Jekaterina, moj najlepši biser!« se obrne potem k meni, »spominjam se take noči, toda takrat se valovi niso dvigali, temveč je sijal mesec in so gorele zvezde. Hočem te na to opomniti, ali nisi morda tega pozabila?« »Ne«, rečem jaz, »No, ako tega nisi pozabila, potem se gotovo tudi spominjaš, kako je neki izgubljeni človek učil mlado dekle, da lahko dobi svobodo, če se ji bo kdo drugi zdel bolj vreden njene ljubezni — kaj?« »Niti tega nisem pozabila«, odgovorim bolj mrtva nego živa. »O, torej nisi ničesar pozabila. In zdaj pogledj, za čoln nas je troje preveč. Ali ni za nekega prišla ura? Reci, ljubezen moja, reci svojo besedo, golobica!«

»Nisem tedaj rekla niti besede!« reče Jekaterina blede. Ni mogla končati pripovedovanja.

»Jekaterina«, se začuje zamolk glas. Ordinov se strese. Pri vratih je stal Murin. Stal je nepremično, odet v krznen površnik, blede kakor mrlič in jo gledal s srim, popolnoma brezumnim pogledom. Jekaterina je pre-

»Tudi na strokovno organizacijo je dr. Krek kmalu mislil. Leta 1897 se je ustanovilo prvo strokovno društvo slovenskih krščanskih železničarjev. Društvo se je kasneje razšlo, ker so člani pristopili k dunajski kršč. socialni »Prometni zvezi« — »Verkehrsbund«. Kreku so bila vzgled strokovni organizaciji angleška strokovna društva, ki nosijo pečat krajevnih organizacij. Leta 1900 so se vršili prvi sestanki za ustanovitev strokovne organizacije ljubljanskega tobačnega delavstva, ki je bilo dr. Kreku vedno zelo, zelo pri srcu. Dr. Krek mi je povdaril takrat te-le misli: »Strokovna organizacija ne sme biti politična. Obsegati mora celokupno delavstvo enega in istega podjetja ne glede na politično prepričanje posameznega delavca. Po tem vzorcu smo potem delali dolgo vrsto let. Izkazalo se je pa, da je splošna sila slov. kršč. soc. delavstva v slučajih kaknega mezdnege boja v obliki krajevnih organizacij preslaba. Zato se je ustanovila »Jugoslovanska strokovna zveza.«

»Za svoje uspešno delo ste seveda morali imeti močan delavski tisk?«

»Prvo kršč. soc. delavsko glasilo je ustanovil dr. Krek v Ljubljani — »Glasnik«. Dokler ni bil izvoljen za državnega poslanca v bivši dunajski parlament, je list sam urejeval. Le kadar je šel na počitnice, je prepustil urejevanje kakemu akademiku, najraje gosp. dr. Dolšaku, ali pa je naprosil tovariša Ivana Rakovca, da je uredil list. Ker je v poznejši dobi, ko je bival dr. Krek, ki je bil silno vesten poslanec, na Dunaju, bil z delom preobložen, je redakcijo preskrboval tov. Iv. Rakovec. List je 1900 prenehal. Rubriko »Glasnik« je nato prevzel »Slovenski list«, dokler ni prenehal. Dokler se ni ustanovila »Naša moč«, je zastopal delavske pravice »Slovenec«. Vrtil je to vestno in odločno. Rajni glavni urednik, dr. Evgen Lampe je bil sam temeljito socialno vzgojen in zato je pisal »Slovenec« n. pr. ob času štrajka na Javorniku in na Jesenicah tako ostro delavcem v korist, kakor more pisati samo list, ki drži brezpogojno z delavstvom. Tobačno delavstvo, dasi je ostalo pri podpornem društvu, je pristopilo v velikem številu (nad 1000) k avstrijski kršč. soc. tobačni delavski zvezi, ki se je ustanovila na Dunaju, in ta organizacija je izdajala nato mesečnik »Glasnik«.

»Kaj mislite o »Pravici«, sedanjem našem delavskem glasilu? Ali je dobro urejevana in in nujno potrebna?«

»Gotovo! Želeti bi bilo, da postane obvezno glasilo »Jugoslovanske strokovne zveze« tako, da bi se naročnina pobirala obenem s članarino. Biti bi morala tudi glasilo vsakega člana delavskega konsumnega društva, ako konsum ne bo izdajal lastnega lista. V najkrajšem času pa naj bi »Pravici« sledil delavski politični dnevnik, katerega stotisoči slovenskega delovnega ljudstva nujno potrebujejo.«

»Ali mislite, da bo naša organizacija zmagala?«

»Kako to misliš?«

»No, tako: Če vidite kje jamstva, da bo naša »Jugoslovanska strokovna zveza« v kratkem obsegala pretežno večino slovenskega delavstva?«

»To je od dela odvisno. Kdor bo bolj delal, ta bo zmagal. In pa od božjega blagoslova.«

S tem se je razgovor končal.

bledela in njene oči so gledale srepro in nepremično kakor da so prikovane nanj.

»Pridi k meni, Jekaterina«, zamrmra bolnik, komaj slično in odide. Toda Jekaterina je še vedno nepremično gledala proti vratom kakor da on še vedno tam stoji. Toda naglo ji vroča kri udari v lica in ona se počasi dvigne s postelje. Ordinov se spomni prvega srečanja.

»Torej jutri, srce moje!« reče ona in to izzveni kakor lahak posmeh. »Torej, do jutri. Toda ne pozabi, kje sem ostala.« Izberi enega izmed obeh, kateri ti je milejši.« Ne pozabi tega. Potrpi eno noč, mu reče ona, polagajoč mu roke na ramena in gledajoč ga nežno.

»Jekaterina, ne hodi k njemu! On je blazen, ali ne vidiš, zašepeta Ordinov v strahu zanjo.

»Jekaterina«, se začuje Murinov glas izza pregraje.

»Zakaj ne? Ali misliš, da me bo ubil.« reče Jekaterina smeljaje se. »Lahko noč, moj ljubi, dragi brat, reče ona nežno povesivši glavo in solze so ji začele vreti iz oči. »To so zadnje solze. Prenesi svojo bol, moj mili, ker se boš jutri vzbudil za radost!« In ona ga strastno poljubi.

»Jekaterina, Jekaterina!« jo je rotil Ordinov in hotel poklekni pred njo, da jo zadrži. »Jekaterina!«

Ona se še enkrat obrne k njemu, mu pokima z nasmehom in odide iz sobe. Ordinov je slišal, kako je vstopila k Murinu.

(Dalje prihodnjik.)

P. M. Dostojevskij :

(Dalej.)

Mlada žena.

Jaz sem se smejala, toda on mi tega ni rekel enkrat ali dvakrat — ves mesec je živel tu, pustil je vse drugo, pozabil je na trgovino, odpustil je ljudi in živel popolnoma sam. Naposled mi ga je bilo žal in nekega dne sem mu rekla: »Čakaj me, Aljoša, ko se napravi noč, doli na trgu pri izkrcavališču, dovoli mi, da tedaj pridem k tebi. Meni je že dosti mojega brezmiselnega življenja!« Noč je prišla, jaz sem povezala svojo culo in moja duša je začela hrepeneti in se igrati z mojimi mislimi. Toda glej — tedaj pride moj gospodar popolnoma nepričakovano, nenadoma. »Pozdravljena!« pravi on. »Pridi, na vodi bo danes vihar, čas hiti.« Šla sem za njim. Prišla sva do reke, toda do naših je bilo daleč. Tedaj zagledava čoln ob bregu in v njem sedi znan veslač, kakor da nekoga čaka. »Dober večer, Aljoša, naj ti pomaga Bog!« reče moj gospodar. »Pa kako da si tu, ali si se zakasnili, ali pa moraš še k svojim ladjam? Vzemij naju s seboj, bodi tako dober in prepelji naju do naših ladj. Mojega čolna ni tukaj, plavati pa ne znam.« »Vstopi«, reče Aljoša, in vsa duša mi je zadržela, ko sem začela njegov glas. »Sedita, veter je spremljiv, v mojem čolnu pa je tudi za vaju prostora. Ukrejala sva se v čoln. Noč je bila temna, zvezde so se polirile, veter je tulil in valovi so rastle. Od obale smo bili oddaljeni več nego eno vrsto. Vsi trije smo molčali.

Politični pregled.

Pri nas.

Ljubljana, 21. maja 1924.

Počasi se razvijajoča parlamentarna kriza je bila zadobila v zadnjih dneh hitrejši tempo. Ko je bil Pašičev eksponent Trifković prisiljen, vrniti kralju mandat za sestavo vlade, se je pričakovalo, da bo dobil tako poveritev gospod Ljuba Jovanović ali kdo drugi iz zmerne struje radikalne stranke. Bodisi pa, da ni prišla v poštev nobena taka osebnost, bodisi, da ni nihče hotel prevzeti mandata brez upa zmage, — mandat za sestavo širše koncentracijske vlade je dobil 16. maja Ljuba Davidović, predstavnik opozicijskega bloka. Krona pa je zahtevala od njega jamstva, da bo imel Davidovičev kabinet tako večino, da lahko proti Pašič-Prebiceviču verificira ostalih 50 radičevskih poslanskih mandatov.

Širša koncentracijska vlada bi bila mogoča, ako bi bil zamogel Nastas Petrovič odkrhniti radikalnemu klubu večje število poslancev. Vsaj 20—30. Ker to ni bilo mogoče, je mogel Davidović računati samo na opozicijski blok in na glasove ožjih pristašev Nastasa Petroviča, s čimer mu je bila zasigurana večina tako v verifikacijskem odboru kakor tudi v parlamentu.

Radičevci vsled nerodne dunajske taktike svojega voditelja, ki je vse sproti uničil, kar je zgradila spretna roka opozicijskih voditeljev, sicer ne bi bili vstopili v Davidovičev kabinet, podpirali pa bi ga bili v celoti. V nedeljo pa je nenadoma nastopil preobrat. Krona ni pristala na Davidovičev predlog, ker se je razvedelo, da je Pašič pripravil belgrajsko vojaško posadko za državni udar, češ, da Srbi ne bodo nikdar pristali na tak kabinet, v katerem bi bili v manjšini. In tako je dobil mandat za sestavo vlade Nikola Pašič s pogojem, da mora verificirati Radičeve mandate, nakar bi se narodna skupščina odgodila do 20. oktobra, med tem časom pa bi pri nas torej imeli, ako se to res zgodi, diktaturo manjšine, korupcijo in silen teror. Do trenutka, ko to pišemo, Pašič še ni sestavil ministrske liste. Vprašanje je namreč, če bo v parlamentu sploh imel večino. Vendar je verjetno, da svoj načrt izpelje. To bi seveda značilo, da gremo pred Božičem na volitve, ki bodo morda najostrejšje, kar jih je bilo do sedaj v naši državi. Opozicijski blok je strnjen in pripravljen za vse slučaje.

Iz te dolgotrajne krize, ki bi se morala v parlamentarni državi končati v 24 urah z zmago opozicijskega bloka, spet enkrat lahko razvidimo, da smatrajo Pašič-Pribičević-Zerjavovi Velesrbje Slovence in Hrvatov za podjarmljena naroda in da bodo poizkusili še vsa dovoljena in nedovoljena sredstva, predno bodo dali iz rok tisto preveč komande, ki so si jo s centralizmom proti protestu Slovencev in Hrvatov prisvojili nad nami. Naše krščansko delovno ljudstvo pa bo vztrajalo, ker je vajeno boja, do konca in do zmage! Naj pride karkoli: Slovinci smo! In ker smo, hočemo in moramo o svojih stvareh odločati sami!

V inozemstvu.

Predsednik angleške delavske vlade Mac Donald

je dal svetovni politiki popolnoma novo smer. Posrečilo se mu je okrepiti elemente, ki želijo sporazumne po-

litike Evrope, v vseh državah. Najprej se je posebno pod vplivom Amerike sestavil načrt, koliko naj Nemčija odplačuje vojne odškodnine in kako. Potem se je posrečilo izpodkopati vpliv militarista Poincaréja v Franciji in pripomoči tam do zmage prijateljem miru in odkritosrčne sprave. Zdaj je odvisno od Nemčije, ali se na podlagi takozvanega Dawesovega poročila ugodno in gladko reši vprašanje vojne odškodnine, ki Evropi ne da miru od leta 1918 dalje. Upati je, da v Nemčiji zmagata pamet in da se omaje vpliv nemškonalnih reaktorjev, ki so pri zadnjih volitvah v parlamentu dobili žalibog preveč glasov.

Tudi Rusijo hoče Mac Donald

pritegniti v krog evropske politike na podlagi sporazumne politike v vseh mednarodnih vprašanjih. Ako se mu to posreči, bo postavil svojim prizadevanjem takorekoč krono. Rusija bi od Anglije dobila velike kredite, ki jih rabi za vzpostavitev svojega gospodarstva, bi se po morala obvezati na politične smernice v sporazumu z ostalim svetom. To bo seveda jako težko, ker Rusija, kakor znano, zahteva popolno revizijo povojnih mirovnih pogodb, na kar zapadne velesile ne bodo pristale. Seveda Rusija lahko svoje zahteve znatno zniža, vendar pa ostane njen spor z Romunijo, ki je čezdaljebolj opasen.

Kajti Romuni iščejo zdaj zaveznikov.

da bi mogli Besarabijo v slučaju napada od strani Rusije braniti. Pogajajo se tozadevno s Turčijo, Bolgarijo, in Ogrsko. Poljaki pa so se itak že obvezali, da pomagajo Romuniji, ako jo Rusija napade. Turčija ostane skoro gotovo nevtralna, pač pa bi utegnili Bolgarija in Ogrska Romunijo za izvestne koncesije podpirati. Taka reč bi bila nevarna, ker bi se zopet razpihnil plamen na jugovzhodu Evrope in se lahko razširil na druge države. Upati je, da bo Rusija pokazala svojo staro diplomatsko spretnost in da bo Romunijo poprej izolirala diplomatsko, pa tudi njene eventualne zaveznike. Zdi se, da sovjeti tudi tako mislijo in v tem pravcu delajo.

Svetovni položaj

je kljub temu danes precej jasnejši nego je bil še nedavno. Duh demokracije se zopet dviga in reakcija se maje. Angleška demokracija vlada svetu, v Franciji je ljudstvo strmoglavilo poglavarja svetovne reakcije, Poincaréja, v Italiji opozicija proti Mussoliniju ni položila orožja, marveč se krepi, v Nemčiji se vrste demokracije niso dale od reakcionarnega navala omajati. Zmagujoča demokracija pa vendarle pomeni zmagujoči mir. Seveda, dokler demokracijo vodijo buržuazni elementi, bo mir slejkoprej slonel na slabih nogah, vendar pa daje demokracija delavstvu večje jamstvo, da se uveljavi in zmaga. Kar se tiče

srednje Evrope.

je Čehoslovaška sklenila prijateljsko pogodbo z Italijo, mi pa smo jo itak že. Čezdaljebolj se vidi, da bo Italija v Srednji Evropi dobila isti vpliv, kakor ga je svojčas imela Avstrija. Ali bo to dobro, bomo videli. Pri nas se ta vpliv že močno pozna, kajti Mussolini je največja opora Pašičevemu režimu.

Slavnostna številka »Pravice« izide v povečani obliki in v pomnoženi nakladi. Prinese tudi sliko našega ustanovitelja dr. Kreka, sliki predsednika Jugoslovanske strokovne zveze poslanca Jože Gostinčarja in prvega strokovnega tajnika Miha Moškercera. Zato naj skupine JSZ, Okrajne Delavske zveze in vse druge organizacije in posamezniki skušajo za slavnostno številko »Pravice« pridobiti čim več naročnikov. Slavnostno številko »Pravice« po pošti dobite v petek ali najkasneje v soboto pred našim praznikom. Agitirajte za slavnostno številko, ki bo poleg slavnostne številke »Socialne misli« in poleg osebnih doživetij posameznih udeležencev edini spomin na praznik delovnega ljudstva!

Strokovne skupine JSZ in vse druge prosimo, da čimprej upravi »Socialne misli« javijo število naročnikov slavnostne številke. Ne pozabite, da je to edina krščansko socialna revija pri nas! Zato agitirajte povsod tudi za njo.

Katoliško delovno ljudstvo!

1. junija je naš dan; praznik dela in spominov na prestano borbo; dan, na katerem si nabereмо novih moči, da vztrajamo v borbi za svojo pravično stvar! Zato pohiti ta dan vse delovno ljudstvo v Ljubljano.

Pripravljalni odbor.

Rudarji!

Bliža se dan, ko proslavimo 30-letnico obstoja naše kršč. soc. organizacije. Ustanovitelj te je bil naš pok. dr. Jan. Evg. Krek. Njega zasluga je, da imamo danes organizacijo, ki je kljubovala, vsakemu viharju in kar je najbolj značilno: obdržala je enotnost duha! Takoj v začetku še mi nismo stali v teh vrstah — vsaj ne kompaktno — a tudi danes je nas mnogo sprevidelo, da je naš spas edino le v vrstah kršč. soc. organizacije, to je vrstah rajnega dr. Kreka. Uvideli smo, da rudar ne spada tja, kjer ga izkoriščajo, kjer ga voditelji raznih svobodomiselnih organizacij izrabljajo in izigravajo v lastne interese. Kdo je največji trpin; ali nismo to ravno mi rudarji? Vstopili smo v kršč. organizacijo, ker smo uvideli, da je samo ta skozi 30 let predstraža in prva bojna vrsta v boju za dosego pravičnega družabnega reda. Da smo zavedni kršč. socialci, pokažemo s tem, da se udeležimo v velikem številu te proslave, da dobimo na tem našem prazniku nov pogum in da se med seboj še bolj spoznamo in utrdimo v širjenju naših kršč. soc. idej, katere je vzbudil v vrstah slov. del. ljudstva pok.

dr. Krek. Krščanski rudarji! Naša dolžnost je, da pokažemo 1. junija, da je ideja naše organizacije ona, ki vodi do uresničenja naših nad. Zatorej vsi v Ljubljano, da čim najsvečaneje proslavimo naš praznik.

Načelstvo Okrožja JSZ v Celju in načelstvi Okrožne ter Okrajne Delavske zveze v Celju,

naoročajo svojim skupinam in krajevnim organizacijam da čimprej sporoče približno število udeležencev proslave 30-letnice našega gibanja v Ljubljani, ter da se te dni vporabijo močni agitaciji med članstvom za udeležbo, ki naj bo iz celjskega okrožja velika kljub žrtvam in težkemu položaju, v katerem se delavstvo danes nahaja. Upamo, da ta poziv zadostuje, ker vemo, da se članstvo našega okrožja zaveda važnosti velike udeležbe. Na svidenje 1. junija t. l. v Ljubljani!

Društvo drž. cestarjev Slovenije

se udeleži v velikem številu 30-letnice kršč. soc. gibanja na Slovenskem; Okrožnico z navodili izda prihodnje dni tajništvo. Odborniki in zaupniki se snidejo ta dan na važen sestanek, h kateremu so vabljeni vsi člani. Čas in kraj se sporoči. Tajništvo.

Krekova madina v Celju.

Na zadnjem sestanku se je že priglasilo lepo število članstva za udeležbo v Ljubljano na 30-letnico. Zbrala se je lepa svota za sklad. Tako je prav: Krekovci morajo v prve vrste! Takih fantov in deklet bo vesel narod in prijatelji, s katerimi se še ne poznamo, pa se bomo spoznali in pobratili v Ljubljani letos 1. junija! Na plan četa Krekova!

Celje.

Vsem članom in članicam skupin JSZ v Celju, naroča okrožno tajništvo, da te dni vporabijo za agitacijo med svojimi prijatelji za veliko udeležbo na proslavi 30-letnice v Ljubljani tako, da bo udeležba iz Celja in okolice častna. Javljamo že sedaj, da odhajamo Celjani v Ljubljano z vlakom ob pol 2. uri zjutraj (t. j. v nedeljo 1. junija). Na kolodvoru se združimo z udeleženci iz Savinjske in Šaleške doline, na vlaku pa z Mariborčani. — Naslovi naročnikov slavnostne številke »Soc. Misli« naj z denarjem nemudoma odda v tajništvo svoje naslove. Blagajniki in zaupniki naj ne nehajo zbirati prispevkov za sklad 30-letnice saj veste, da smo navezani na lastno moč. Okrožnice, katere prejmejo te dni zaupniki glede 30-letnice, oddajate z rok v roke.

Jesenice.

Odbora SZTD in DZ za Jesenice sta na svoji seji sklenila, da se razprede živahna agitacija za udeležbo 30-letnice v Ljubljani in sta zato pritegnila h sodelovanju tudi našo godbo, ki je radevolje sprejela poziv z motivacijo, da je tudi ona plod tistega dela, ki so ga zasnovali naši predniki pred 30. leti, zato si štejejo dolžnost, da dostojno praznuje ta praznik.

Pač smo z ogorčenjem čitali, da nam polovična vožnja do sedaj ni dovoljena pa upajmo, da bodo naši poslanci storili vse, da se nam to zagotovi, kar bi za večjo udeležbo imelo velik pomen iz oddaljencejših krajev kot so Jesenice.

Prijatelje in zaupnike kršč. soc. gibanja pa opozarjamo, da poskrbe, da bo ta dan z veliko udeležbo pokazal, da so Jesenice še vedno trdna straža za pravico in da se zavedamo, kaj pomenja 30-letno delo na vseh poljih kulture, posebno pa še za Jesenice. Zato 1. junija vse k manifestaciji dela, da pokažemo kapitalističnim krvosom, da do drugačnih razmer mora priti! Zato Jeseničani in okolica: 1. junija vsi v Ljubljano!

Krekova mladina v Ljubljani.

Ob priliki 30-letnice Vam sporočamo sledeče: Vsem članom in članicam podružnic in njih odborom naznanjamo v naslednjem. Tudi »Krekova mladina« se naj veličastno pokaže ob priliki naše proslave tu v Ljubljani. Na pozdravnem večeru morajo biti zastopani vsaj odbori ali zastopniki posameznih podružnic. Dočim se drugi dan moramo korporativno udeležiti vseh prirediteljev, da s tem pokažemo vzajemnost za skupno delo v našem gibanju. Tudi na večeru ob priliki slavnostne predstave se moramo v celoti udeležiti, kajti ta večer bo jako pester in zanimiv. Na vseh slavnostnih prireditvah sodelujejo naši pevci n. pr. podružnica Sneberje-Zadobrova s papirničarji, kakor tudi godba. Tudi z Jesenic smo prejeli obvestilo, da nas posetijo z godbo. Zato pa mora biti naša delavska mladina docela vsa zastopana. Popoldan se vsi slikamo kot udeleženci ob priliki 30-letnice tu v Ljubljani.

Končno Vam še naznanjamo: kar se tiče glede polovične vožnje in prehrane, bo vse uredil pripravljalni odbor. Tudi Vam sporočamo, da se pravočasno javite glede vstopnic za slavnostno predstavo za nedeljo večer. Ravnajte se po navodilih in lepkih kateri smo izdali. Ko vse uredite, nam sporočite kako in kaj.

Torej na delo in na svidenje tu v Ljubljani ob priliki naše proslave, t. j. dne 31. maja in 1. junija.

Strokovna zveza.

Papirniški delavci.

Pod zaglavjem, Za kemične delavce, čitamo dopis iz Vevč v komunistični Strokovni borbi s podpisom t. č. predsed. J. Žulovca. Kaj pa poroča ta znani mož v fraku? Pravi, da se je ustanovila v papirnici velikanska zveza kemičnih delavcev, da strašansko in ogromno narasča, da funkcijonarji tukajšne kršč. soc. zveze kemičnih (počasni!) papirniških delavcev, kar begajo okoli od samega strahu, da imajo cele kile masla na glavi, ki ga jim hoče ta kemična zveza z Žulovcem na čelu ta-

30-letnica.

Vse organizacije prosimo, da agitirajo za čim večjo udeležbo za 1. junij. Vse skupine, ODZ in izobraževalna društva naj skličejo zadnji teden sestanke, obrazložijo na njih pomen proslave tridesetletnice in naj vzpodbude ljudi, da se proslave udeležijo. Organizirani člani naj se pripravijo in nagovarjajo tudi neorganizirane sorodnike, prijatelje in svoje sosede, da pridejo na praznik delovnega ljudstva, ki mora biti najlepše in največje zborovanje do danes! Hočemo uspehov; te uspehe pa dosežemo le z delom, žrtvam in disciplino.

Stroški ne bodo preveliki. Polovično vožnjo naznanimo v »Slovenec«. Izkaznice za polovično vožnjo pošljemo vsem priglašeniim. Nepriglašeniim pa opozarjamo, da nam javijo takoj število udeležencev, da jim pošljemo izkaznice za polovično vožnjo. Če kje zmanjka izkaznic, pišite takoj po nje, da jih dopošljemo. Za vsako posamezno izkaznico nam po priloženi položnici pošljite 1 dinar. — Vse tovariše, ki imajo nabiralne pole, prosimo, da nam iste vrnejo najkasneje do 26. maja 1924.

Sporod prireditve je sledeči:

Sobota 31. maja: Ob 8. uri zvečer pozdravni večer na vrtu Rokodelskega doma na čast udeležencem praznika delovnega ljudstva.

Nedelja, 1. junija: Ob pol 8. uri zjutraj položi deputacija na Krekov grob venec z napisi: Jugoslovanska strokovna zveza, Delavska zveza in Krekova mladina. Ob 8. uri sv. maša v cerkvi sv. Jožefa s kratkim nagovorom. Ob 9. uri slavnostno zborovanje v veliki dvorani Ljudskega doma; govorita dr. Andrej Gosar in poslanec Franc Kremžar. Popoldne ob 3. uri občni zbor Delavske zveze v Rokodelskem domu. Opozarjamo vse Okrajne Delavske zveze, da pošljejo na občni zbor svoje delegate. Vse druge udeležence pa vabimo, da se občnege zboru Delavske zveze v čim večjem številu udeležijo. Zvečer ob 7. uri priredi Krekova mladina slavnostno predstavo »Divji lovec«.

Vse udeležence prosimo, da po prihodu jutranjih vlakov odidejo v cerkev sv. Jožefa, kjer bo skupna sv. maša, nato pa skupen odhod v Ljudski dom.

Skupine se pridno pripravljajo. Jeseniško delavstvo pride v velikem številu s svojo godbo, da bo slavje tem veličastnejše. Kdor bi želel, da mu Pripravljalni odbor preskrbi kosilo, naj nam to javi in pošlje za navaden obed 15 Din. za obed s pečenko pa 20 Din.

jati, da je slave kršč. socialcev in naše zveze že konec, zato ker so na Zaloški cesti potiskali komunistični generali nedolžne, zapeljane množice, skriti zadaj, pred bajonete, mesto da bi šli sami prvi naprej. Seveda so bili kršč. socialisti krivi potem. Koliko je resnice na teh čenčah, naj razsodi vsak pameten človek naše tovarne. Pri nas ne rabimo kemičnih zvez, ker imamo dovolj močno Zvezo papirniških delavcev. Maslo naj si pa najprej Jaka staja sam sebi, potem naj gre šele počasi gledat naše funkcionarje in potem naj šele napiše in dodaje, drugače ga imenujemo lažnjivca. Torej Jaka Žužek, glavni kolovodja kemičnih zvez, si hoče za vsako ceno razbiti glavo. Sicer je trda, ampak enkrat se že razleti. Zbogoführerja bi še rad igral in župan hoče postati in sedaj čaka samo še revolucije. Gavge ima itak že pripravljene, na indeksu pa vse, ki mu ne gredo na zvezo in njenega t. č. predsednika. Kaj pa naša zveza dela, pa poročilo na drugem mestu.

Javni nameščenci.

Občni zbor Organizacije javnih nameščencev, somišljenikov SLS v Ljubljani, se vrši dne 24. V. 1924 ob pol 20. uri v kleti konsumnega društva (posebna soba), Kongresni trg 2. 1. Poročilo odbora. 2. Poročilo računskih preglednikov. 3. Določitev članarine. 4. Volitev odbora, dveh revizorjev in razsodišča. 5. Odobrenje in sklepanje o morebitnih predlogih. (Samostojne predloge morejo člani pismeno javiti odboru vsaj 3 dni pred obnim zborom.) 6. Slučajnosti.

Člani, kateri niso poravnali članarino, nimajo glasovalne pravice.

V slučaju nesklepčnosti, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor, kateri je sklepčen ob vsakem številu Odbor.

Manifestacija papirniškega delavstva na Šmarni gori.

V nedeljo, 17. t. m. je priredila tukajšnja kršč. soc. Zveza papirniških delavcev skupno s skupinama Medvode-Goričane izlet na Šmarno goro. 19 velikih voz z godbo na čelu in enim vozom narodnih noš se je začelo pomikati zjutraj ob pol 5. uri izpred Ljudskega doma pri D. M. v Polju. Zaspale ljubljance je že zgodaj zbudilo ropotanje vozov. V Medvodah pred mostom je čakala skupina Medvode. Spontano se je razvil krasen do 1200 ljudi broječ sprevod čez Goričane in Pirniče proti Šmarni gori. Lep spomladanski dan in nenadna manifestacija je tako vplivala na naše vaško ljudstvo, da so marsikomu zablestele solze v očeh. Ob zvokih krepkih marsikomu zablestele solze v očeh. Ob zvokih krepkih koračnic godbe kat. izobraževalnega društva D. M. v Polju pod vodstvom kapelnika F. Svetka, se je ob velikem navdušenju vseh sprevod začel približavati gori. Solnce je pripekalo, ko so se množice delavstva pomikale po strminih. Po kratkem okrepčilu, se je delavstvo zbralo v kapelici Matere Božje, kjer je daroval sv. mašo s cerkvenim nagovorom č. p. Klasinc z Viča. Na dvorišču je po končanem cerkvenem obredu otvoril predsednik zveze tov. Kukavica delavski tabor. Prvi je poročal starosta kršč. delavskega pokreta nar. poslanec Gostinčar o delavskem položaju in sedanem političnem položaju. Izročil je tudi pozdrave dr. Korošca, ki se vsled težke krize izleta ni mogel udeležiti. Dr. Gosar je poročal o dolžnosti in ljubezni do dela in končal svoj dovršen govor z apelom, da je nujna od pomoč delavstva lastna izobrazba, brez katere ni pričakovati boljših časov. Tajnik SLS Gabrovšek je v navdušenem govoru pozival delavstvo na skupno delovanje z ostalimi stanovni na skupno fronto vsega delavnega slovenskega ljudstva, ki ne pozna živio nacionalizma, ampak delo za narod med narodom. Popoldan se je vršila prosta zabava pri Koširju v Tacnu. Po poslovnem govoru tov. Peternela so vozovi med navdušenimi vzkliki oddrli zopet proti domu. Kršč. soc. delavstvo je pokazalo ta dan, da je močno stanovsko zavedno, pokazalo pa tudi, da vztraja pri skupni borbi celega slovenskega naroda in trdno upa v končno zmago dela nad krivičnim kapitalizmom.

Bolniški strežniki.

Položaj bolniških strežnikov in uslužbencev po slovenskih javnih bolnicah ni v nobenem slučaju zavidljiv. To vedo najbolje bolniški strežniki sami ter odgovorni odborniki »Strokovne zveze javnih in zasebnih uslužbencev«, v kateri je to delavstvo organizirano. Skozi celo leto 1923 in tudi letos je romalo na zdravstveni odsek nebroj stvarnih prošnja in dobro utemeljenih pritožb iz vseh bolnic Slovenije, uspehov pa je organizacija dosegla dokaj malo. Izkazalo se je namreč, da riba pri glavi smrdi, zato se je morala strokovna organizacija bolniških strežnikov odločiti za posebno taktiko, ki je danes kdo morda še ne razume, ki pa bo po našem skromnem mnenju v doglednem času nujno dobro uspešna, ako bodo funkcionarji posameznih skupin dovolj potrpežljivi in previdni.

Vsi bolniški strežniki, tudi starejši, naj se zavdajo, da obstoji satanski načrt izvestne slovenske centralistične-sokolske klike, ki bi rada ob zanjo ugodnem času postavila pod kap celokupno sedanje strežniško osobje z usmiljenimi sestrami vred ter vrinila na ta mesta »boljše« ženske ter »kvalificirane« moške. Spričo tega načrta je s stališča strokovnega boja, ki je nekoliko že na vidiku, nujno potrebno, da ponehajo malenkostni spori med posameznimi članji takoj, zlasti pa, da se ustvari popolno prijateljstvo in tovariško razmerje med posvetnim in redovnim osobjem. Naši nasprotniki delajo smotreno na to, da izigrajo naprej osobje po bolnicah med seboj, nato pa hočejo uničiti posamezne plati. Prišel je torej tisti čas, ko mora v organizacijo vsak

strežnik in strežnica. To ni navadna agitacija. Vzemite te besede resno, zelo resno! **Organizirajte se vsi!**

Spričo vedno grozečih redukcij je nujno potrebno, da se strežništvo drži, **vestno drži vseh predpisov.** Zakaj za malenkostne prestopke bodo ljudi odpustili iz služb.

Sedaj pa je nastopila splošna kriza slovenskih bolnic, ker so uprave odpustile radi pomanjkanja denarnih sredstev veliko število bolnikov. O tej krizi je izčrpno in zaupno poročal na sestanku ljubljanskih bolniških strežnikov preteklega tedna glavni tajnik JSZ France Žužek. Merodajne instance so informirane o zelo važnih vprašanjih. Tajnik sam pa ima dovoljenje, da se v teh kritičnih časih predvsem posveti vprašanju bolniških strežnikov.

Ta kriza mora iti vsem strežnikom resno k sreči. Ali bo dolga ali kratka. Če bo dolga, obstoja nevarnost, da bo mnogo strežnikov odpustčenih. Če bo kratka, bi pomenilo, da je bila namenoma narejena, da bi imenovana klika ta čas vrgla na cesto staro strežništvo, nato pa nastavila svoje. Organizacija pa je dobro na straži. Za slučaj kratke krize se ne sme nihče reducirati! Za slučaj dolge pa se smejo osobju dati kvečjemu daljši dopustj do konca krize. In potem pride na vrsto famozni dr. Katičičev »Pravilnik«.

Več ne moremo in ne smemo povedati. Samo eno: **Organizirajte do zadnjega!**

Delavska zveza.

Vsem Okrajnim Delavskim zvezam!

Redni občni zbor Delavske zveze bo v nedeljo, 1. junija 1924 ob 3. uri popoldne v dvorani Rokodelskega doma z običajnim dnevnim redom.

Dr. Andrej Gosar, predsednik.

Za naše izseljence!

Poslanec Gostinčar je prejel od ministra za socialno politiko tole pojasnilo:

Na Vaše vprašanje od 15. decembra 1923 v zadevi izseljeništvu v Brazilijo mi je čast odgovoriti sledeče:

Razmere tako gospodarske kot zdravstvene so v Braziliji zelo slabe. Posebno še zato, ker je položaj izseljenikov v Braziliji popolnoma podoben suženstvu, ker se morajo predati naši izseljeniki tamošnjim posestnikom ogromnih zemljišč na milost in nemilost pod zelo slabimi službenimi pogoji. Šele v najnovšem času so se začele braziljske oblasti nekoliko zanimati zato, da bi se slabe zdravstvene razmere vsaj nekoliko popravile. Zdi se mi, da niti ni potrebno govoriti o veliki prometni in družabni razliki in o razliki med družabnimi razmerami Brazilije pa med onimi najoddaljenejših in nekulturnih evropskih krajev.

Veliki narodi, ki imajo v Braziliji mnogo večje število izseljencev kakor mi (Nemci, Italjani, Japonci) so organizirali kolonizacijo svojih državljanov bodisi po inicijativi državnih oblasti, človečanskih društev, bodisi s privatno podjetnostjo še precej uspešno, vendar ne v toliko, da bi od tega njihova domovina imela kake posebne koristi, ako odštejemo to, da se s tem v njihovi lastni domovini zmanjšuje pregosta naseljenost lastnega prebivalstva. Pa tudi izseljeniki teh velikih narodnosti samo životarijo po Braziliji zato, ker so bili prisiljeni, da so vsled slabih razmer v svojih lastnih domovinah, šli v tujino.

V prošlem desetletju se je naših ljudi zlasti iz Hrvatske izselilo v Brazilijo vsega skupaj okrog 200 družin, katere žive raztresene po mestih, v katerih so že izgubile svoj narodni značaj. Žive v manjših skupinah po različnih kolonijah, kjer vsem skupaj ne gre ravno najbolje. Mnogokrat se pojavlja želja, naj bi se ti ljudje rešili nazaj v staro domovino, kar pa je sedaj skoro nemogoče, ker se je to ljudstvo na eni strani braziljskim razmeram že čisto prilagodilo, na drugi strani pa nima naša država v Braziliji nikakega svojega predstavnik.

H koncu bi pripomnil, da obstoji v ministrstvu za socialno politiko medministerjalni izseljeniški svet (Interministerjalni iseljeniški svetodavni odbor), ki ima nalogo, da vodi v pravo, ki je za naše državne koristi in za koristi izseljenikov najuspešnejši.

V kolikor obstoji med našim prebivalstvom in kolikor še ni nehala akcija za izseljevanje v Brazilijo, se bo sigurno v najkrajšem času najbrže tudi v teh redkih slučajih popolnoma izgubila, ker se je imenovani svet postavil na stališče, da je treba odbiti vsako prošnjo Jugoslovanskih državljanov za izseljenje v Brazilijo.

Ne moremo zanikati, da se nenarodni elementi poglavito iz Vojvodine v masah izseljuje v Brazilijo, kar je razumljivo, ker imajo tuje narodnosti v Braziliji napram našim državljanom vendar le nekoliko boljše stališče. V ministrstvu za socialno politiko prihaja vobče zelo malo prošnja za izseljenje v Brazilijo, ker sem dal pristojnim političnim oblastem nalog, da naj že one v prvi inštanči take in podobne prošnje enostavno zavračajo. Ker pa je na drugi strani cela jugoslovanska javnost že obveščena od silno slabih razmerah v Braziliji in ker ljudstvo ve, da se take prošnje enostavno vračajo, se je število za izseljenje v Brazilijo že zelo zmanjšalo. Tisti, ki so na vsak način hoteli iz naše države ven, so se raje obrnili v druge dežele, kjer vladajo boljše razmere. Prejmite, gospod poslanec izraz moje odličnega spoštovanja!

Minister za socialno politiko: dr. Peleš.

1. junija vsi v Ljubljano!

Dopisi.

Občinske volitve v Trbovljah.

V sredi obupnega položaja, v katerem živimo delavci v naši občini, se je pokazala na obzorju mala iskra, ki bo dala duška ubogim trpinom. To so občinske volitve. Čim bolj se bliža dan volitev, tem bolj se strahopetno povprašujejo izdajalski prodanci, kaj bodo volitve prinesle. Silno se boje ljudske sodbe. Tukaj ne bo nič pomagalo nobenemu, ki ima za seboj oblast, tudi sence bajonetov se bodo razpršile. Najbolj v ospredju stoji znani radikal Koren. On pozablja, da je zapisan v črni knjigi žalostne zgodovine težkih rudarskih bojev. Delavci pa se dobro spominjamo, kako vlogo je igral baš v tistem kritičnem času, ko je šlo delavstvu za živeti ali za končati. Za vse to mu delavstvo že naprej daje zagotovilo, da je ves njegov napor v občini brezpomemben! Ali so kje tako krute razmere, kakor pri nas? Kake razmere so na tukajšnjih šolah ni, da bi govoril. Učitelji so sami UJU-jenci. Ne brigajo se za otrove, da bi jih učili, marveč pridno uganjajo sokolsko-orjunske politiko. Med poukom izdelujejo veselilne lepake in jih s šolarji razpošiljajo. V Hrastniku so podrli bivšo deško šolo in porabili stavbeni material za narodni — pst orjunske dom. Tudi tukaj je treba resnih ljudi, ki bodo napravili red. Gospodje socialisti pa pridno pomagajo ne delavcem, marveč narodnjakom in pravijo, da bodo v občinskem odboru tvorili enoten blok socialistov in kapitalistov. V krajnem šolskem svetu v Hrastniku so ti ptički rudeči in pisani združeni proti nevarnim »klerikalcem« Z glasovi socialistov so oplenili staro šolo, pa socialisti bodo rekli, da je to za dobrobit proletarijata, če se sezida orjunske dom. Delavci popolnoma hladno in mirno čakamo dneva, ko bomo povedali glasno, da hočemo v naše urade poštene može, ki bodo pravično delali. Rudar.

Senovo pri Rajhenburgu.

»Orjuna« od 17. maja 1924 nas obrekuje zaradi shoda in obrekuje našega zvestega delavnega poslanca Kremžarja, ker jim je do živega prišel. Zakaj bi ga mi ne poslušali? Edini je bil ob stavki rudarjev med nami in se boril za vso pošteno delavstvo, kje pa ste vi bili tedaj? Se niste upali umazati rok, kaj ne? Dokažite nam, kaj ste že Vi storili dobrega za naše revno delavstvo! Šikanirati jih pošteno znate. Zakaj pa vas člani zapuščajajo in vašo vsiljeno glasilo »Orjuna« nazaj pošiljajo, Vaše znake z nogami teptajo? To samo zato, ker ni Vaš član nobeden iz prepričanja, ampak zaradi par štefanov luk, luk! Le pijte, mi bomo pa delali!

Dev. Mar. Polje.

Načelstvo zveze pap. del. se tem potom iskreno zahvaljuje vsem in vsakemu posamezniku, da se je Šmarnogorski izlet tako veličastno izvršil. Pred vsem hvala č. p. Evgen Klasincu, našima voditeljima dr. Gosarju in Gostinčarju, zastop. stranke tajn. Gabrovšku, preds. skupine Preska tov. Peternelu, da je organiziral lep sprejem, posebno vodju sprevoda za lep pozdrav v Medvodah, kakor tov. odbornicam za pripenjanje šopkov. Dalje kapelniku godbe za neumorno sviranje, našim prijateljem inteligentom, ki so se nam pridružili, vsem in vsakemu Bog plačaj. Predsednik.

Javornik.

Starosta kovinarjev v Javorniku nam je poslal sledeči dopis ki ga priobčujemo:

Gospod urednik! Namenil sem se, Vas napisati par vrsta z Javornika zato, ker sem organiziran v krščanski delavski organizaciji že od njenega začetka. Pred 20. leti, ko položaj za delovno ljudstvo zdaleka ni bil rožnat, smo bili delavci vse bolj zavedni in edini kot smo danes. Žalibog imamo danes tudi pri nas vse polno strank, med njimi delavskih frakcij, ki se lasajo med seboj, mesto da bi osredotočile svoj boj zoper kapitalizem. Pred 19. leti, to je 28. nov. l. 1905 smo bili delavci enih misli in smo šli kot en mož demonstrirati iz tvornice za splošno in enako volivno pravico, katero akcijo je bil zapolnel rajni dr. Krek. In to vsi do zadnjega moža. Niti eden ni ostal v tovarni. Danes bi bilo kaj takega izključeno, ker je vse preveč klečepalcev pred zlatim teletom. Tedanja naša nasprotna stranka se je imenovala narodno napredna ali liberalna. Danes se je ta stranka prekrstila v demokratsko. Pozna se ji, da je zakonska hči narodno napredne, ker je prav tako kapitalistična kot je bila njena rajna mati. Ona organizira »Orjuna«. Kakor je bila bivša narodno napredna stranka huda nasprotnica splošni in enaki volivni pravici, tako je sedanja demokratska huda nasprotnica vsem interesom delovnega ljudstva. Leta 1904 se je vršila na Jesenicah velika stavka kovinarjev za zboljšanje plač. Tedanja narodna napredna stranka je bila delavstvo tako zapustila na cedilu, kakor je pustila sedanja demokratska stranka na cedilu rudarje ob priliki velikega štrajka v letu 1923. Slovenski Narod je leta 1904 kovinarske delavce na Jesenicah psoval in pisal, da imajo delavci 10 % plače odveč. Leta 1923 pa je »Jutro«, glasilo demokratske stranke pisalo v korist Trboveljski premogokopni družbi. Najžalostnejše pa je, da so tem strankam kakor tudi »Jutru« danes vedno služili kot trabantje slovenski socialni demokratje. Njim je samo do korit ne pa za delavske pravice. »Delavec«, glasilo socialno demokratskih kovinarjev, je priobčil 20. marca članek, v katerem nastopa za to, da naj se kovinarske bratovske skladišnice odpravijo. Če pa stvari pogledamo do dna, moramo priti do drugih zaključkov. Mi stari delavci potrebujemo starostno zavarovanje. Socialnim demokratom pa je samo na tem, da bi s pomočjo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev sedli na naše premoženje, ki smo ga stari delavci skozi desetletje zbirali po krajcarjih in kronah. Mi imamo delavce, ki delajo že nad 30, 40 in 50 let. Zato smo na obstoju bra-

tovskih skladnic do konca zainteresirani. Dokler se ne izpelje novo starostno zavarovanje, po katerem bodo pravice starih članov bratovskih skladnic ne le zavarovane, marveč novim časom primerno tudi zboljšane, toliko časa naj socialni demokratije o ukinitvi kovinarskih bratovskih skladnic molče, ker obstoja nevarnost, da bo kapitalistična reakcija zagrabila za roko, ponudeno v imenovani številki »Delavca« ter vse kovinarje, zlasti pa stare člane za starostno zavarovanje ogoljufala. Kajti spricho političnega in socialnega položaja v naši državi je skoraj verjetno, da bo delavstvo lahko še dolgo čakalo na končno ureditev starostnega zavarovanja v zmislu najnovejših zahtev delavstva in modernih potreb delovnega ljudstva. Socialni demokrati naj sebe prodado, če hočejo, nas stare delavce pa naj puste v miru!

Star jeseniški kovinar.

Tedenske vesti.

Industrijsko-obrtna razstava v Mariboru.

Iz Maribora nam poročajo: Razstava se dne 10. avgusta otvori in dne 28. avgusta 1924 zaključí. Razstava obsega poleg glavne razstave industrijskih in obrtnih izdelkov še sledeče samostojne oddelke: 1. Razstava vajeniških izdelkov. 2. Umetniška razstava. 3. Gradbena razstava. 4. Vinska razstava. 5. Vrtnarska razstava. 6. Zajčjerejska razstava. 7. Čebelarstva razstava. Pri razstavi vajeniških izdelkov morejo le oni vajenci sodelovati, ki se uče kakega obrta pri legalnem obrtniku v naši državi. Razstave se morejo udeležiti vsi obrtniki in industrijci, čijih bivaljšče leži v naši državi, ter zastopniki inozemskih tyrdk s takimi predmeti, ki se v naši državi ne izdelujejo, ali pa s predmeti, ki se sicer v naši državi izdelujejo, niso pa na razstavi zastopani. Prijavnice so se že razposlale in sicer na vsa industrijska in obrtniška podjetja. Izpolnjene prijavnice je poslali na Upravo industrijsko-obrtno razstave v Maribor, Grajski trg št. 1.

Prva številka »Razstavnega Vestnika«, ki bo vseboval vse bistvene pogoje in informacije za razstavljalce, izide v drugi polovici meseca maja.

Omejitev izseljevanja v Ameriko

Leta 1922 so 22. maja v Ameriki določili število izseljencev za posamezne države. Jugoslaviji jih je bilo dovoljenih 6400. Sedaj pa prihajajo poročila, da hočejo število omejiti, vsaj za nekatere države. Državni podtajnik opravičuje namero z brezposelnostjo, ki je čimdalje večja; tako pravi on. Ker pa zvmemo, da tudi po novih predlogih ostane skupno število isto, kakor je bilo prej, 350.000, vldimo, da se obračajo predlogi proti gotovim državam, kojih priseljenci v Ameriki niso dobrodošli, da so pa druge države protežirane. Največja klicarja v boju sta delovni minister Davis in poslanec Johnson. Ta dva hočeta izbirati in pripustiti v prvi vrsti samo germanske doseljence, nikakor pa ne doseljencev iz južne in vzhodne Evrope, torej Slovanov in Romanov. Da bodo omejili tudi japonsko doseljivanje, je jasno; kljub temu, da nekateri pravijo, da bi ta omejitev novemu prijateljstvu med Unijo in Japonsko kaj slabo služila.

Poslanec Johnson je izdelal načrt, ki imejuje zlasti rusko in italijansko doseljivanje. Italijansko število je znižal od 42.000 na dobrih 10.000. Seveda je vse italijansko časopisje po koncu in je Italija proti omejitvi že protestirala. Časopisje poudarja, da je Italija zibelka vse sedanje kulture in pravi: »O, Kolumb, Italijan si bil, Ameriko si znašel, sedaj pa tvoje rojake ven mečejo.«

Začel se je pa tudi v Ameriki sami odpor proti znižanju doslej veljavnega števila, zlasti v Novem Yorku in na zahodu, kjer je največ tujih izseljencev. Nekí republikanski list je pisal dobesedno tole: »Ni pametno,

da tlačimo izseljeniško vprašanje v ospredje ravno letos, ko je leto volitev. Potrebujemo tudi glasove tistih, ki so postali že ameriški državljani itd.« Morda bodo letos namero zaenkrat še opustili, a prišlo bo do omejitve gotovo.

Število za Jugoslavijo znižuje predlog od 6.400 na 2100.

Kako strogi so Amerikanci v vprašanju določenega števila, nam pove tale slučaj: Neka angleška ladja je prišla v Novi York par minut pred koncem meseca. Imela je seboj doseljence, določene za prihodnji mesec. Zaradi par minut je morala nazaj v Evropo.

Pri omejitvi se izgovarjajo Amerikanci z manjšo inteligenco nekaterih plemen. Izpraševali so lani 100.000 belih vojakov. Evropski Germani so se izkazali bolj inteligentni kakor Amerikanci; Turki, Rusi in Grki še manj; Italijani, Belgijci in Poljaki so bili pa skoraj vsi pod poprečno ameriško inteligenco. Črnci so v sredi med sedemletnim belim otrokom in belim rekrutom.

Zemljepisni atlas SHS

se dobi za nizko ceno Din. 48.— v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Atlas obsega sedem zemljevidov in sicer: **Jugoslavija** (politični pregled), **Evropa, kraljevine SHS** (fizikalna), **Severovzhodni del kraljevine, Slovenija, Severozapadni del kraljevine, Južni del kraljevine SHS.**

Vsak zemljevid se dobi tudi posamezno in stane Din. 8.—. Naroči se v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Drobiž.

Kako se ženijo v Afriki.

Fant, ki se hoče oženiti, vzame svečo in stopi v hišo, kjer prebiva dekle, ki mu je všeč. Ko vstopi v hišo s svečo, že zna vsa družina, zakaj je prišel. Nato vstanejo vsi in se postavijo v polkrog. Fant ponudi dekletu svečo. Ako jo dekle odkloni, potem fanta absolutno ne mara. Ako sprejme svečo, pa je ne prižge, je fanta za enkrat odklonila, fant pa jo sme še snubiti. Ako pa svečo prižge, potem je to znak uslišanja.

Duševno in telesno delo.

Slavni berlinski kirurg prof. Bier je računal 55 mark v zlatu za strokovno mnenje v sodnem procesu, pri čemer je moral preštudirati dolge akte, za kar je porabil 4 ure dela. Sodišče mu je priznalo le 29.940.000 papirnatih mark. Profesor je to odklonil, češ da je moral dati pred nekoliko dnevi postreščku 140.000.000 mark, da mu je prinesel kovčeg iz kolodvorske garderobe na voz. Nato se je dr. Bieri zvišal honorar na 30.000.000 mark.

Vlak gre čezeni, on pa ostane živ.

V petek je hodil proti deveti uri telegrafski paznik Peter Nardin po železniškem tiru v Prvačini. Vlak je pridiral in podrl Nardina. Potniki, ki so čakali na postaji, so zavpili od silnega strahu. Vsi so bili prepričani: popolnoma je zmečkan. Ko je odvozil vlak, so bili priča posebnemu prizoru: Nardin je mirno ležal med tračnicami in je nato vstal. Na roki in na kolenih je lahko ranjen. V goriški bolnici so usmiljeni bratje dejali, da ozdravi v 20 dneh.

Rudarji zasuti.

V premogovniku pri Benvood (Virginia) se je užgal plin. Eksplozija je zaprla pot iz rudnika okoli 100 delavcem. Rešilni delavski oddelki so se vrstili noč in dan, da bi jim odkopali prost izhod, toda vsi naporji so bili zaman in slednjič so jih morali prepustiti žalostnemu koncu.

Inserirajte v „PRAVICI!“

Za pouk in zabavo.

Denar vesti.

Ko je angleški finančni minister Snowden predložil parlamentu proračun za gospodarsko leto 1924/25, je povedal tudi dve zanimivi dogodbi, ki sta kaj prijetno prekinili dolgočasno naštevanje števil. V obeh slučajih gre za tako imenovani »denar vesti«; če sem kdaj koga ogoljufal, ali mu kaj vzela, pa se mi zbudí vest, tedaj lahko dotični znesek brez podpisa pošljem dotičnemu, in stvar je urejena.

Neka revna vdova je poslala Snowdenu pismo, v njem pa 1 šiling in 9 pence — 1 funt = 20 šilingov, 1 šiling = 12 pence ter sledeče pojasnila: »Med vojsko je bilo zelo težko dobiti mleko. Iz vojaške gostilne sem ukradla nekoč konservo kondenziranega mleka. Začela me je peči vest, varčevala sem in varčevala in sem prirnila toliko, kolikor mislim, da je bilo mleko vredno.« In Snowden je pristavil tele lepe besede: »Velik angleški pesnik pravi, da zaznamuje angel grehe človeštva. Mislim, da bo spustil angel solzo na list, na katerem je zaznamovana pregreha te ženske, in bo izbrisal njen greh za vse večne čase.«

Čisto drugače se je pa glasilo pismo moža, ki je pisal finančnemu ministru tole: »Spoštovani gospod! Ne-koč sem Vas ogoljufal za pet funtov. Vest me je začela peči in kes se je zbudil. Pošiljam Vam pet šilingov. Kadar se bo kes spet oglasil in bo napadel mojo vest, se bom potrudil, da Vam bom še kaj poslal«. Lahko si mislimo, da se je vsa zbornica smejala, ko je poslušala spored tega tenkovestnega poštenjaka. Imel je svojo vest kaj natančno urejeno.

Borza.

Vrednost denarja na zagrebški borzi dne 15. V. 1924.

Za 10.000 ogr. kron	Din. 11.50.
„ 1 italj. liro	Din. 3.59 ⁰⁰ —3.62 ⁰⁰ .
„ 1 funt šterling	Din. 353.50—356.50.
„ 1 dolar v čeku	Din. 80.80—81.80.
„ 1 dolar v gotovini	Din. 79.75—80.75.
„ 1 franc. frank	Din. 4.84 ⁰⁰ —4.89 ⁰⁰ .
„ 1 češko krono	Din. 2.38—2.41.
„ 10.000 nem. avstr. kron	11.37 ^{1/2} —11.57 ^{1/2} .
„ 1 švic. frank	Din. 14.35—14.45.

Dne 19. V. 1924.

Za 1 hol. gld.	Din. 30.35—30.65.
„ 1 italj. liro	Din. 3.58 ⁰⁰ —3.61 ⁰⁰ .
„ 1 funt šterling	Din. 352.30—355.30.
„ 1 dolar v čeku	Din. 80.40—81.40.
„ 1 dolar v gotovini	Din. 79.50—80.50.
„ 1 franc. frank	Din. 4.56 ⁰⁰ —4.61 ⁰⁰ .
„ 1 češko krono	Din. 2.38—2.41.
„ 1 češko krono	Din. 2.38—2.41.
„ 1 švic. frank	Din. 14.34—14.44.
„ 10.000 nem. avstr. kron	Din. 11.37—11.47.

Velika zaloga
Poljedelskih strojev
Franc Hitti, Ljubljana, Sv. Martina c. 2

Najboljša kolesa, šivalne stroje vsakovrstne stenske in žepne ure, ter bu-dilke kakor tudi ko-
lesne plašče zračnice ter vse dele koles kupite najceneje v trgovini
PLEVEL v Preski pri Medvodah.

VSAK ČLAN KONZUMA

dobi najboljšo postrežbo v gostilni svoje zadruga Kongresni trg 2.

Poskusi! Ne bo ti žal!

Kuhinja izborna, — cene nizke.
Abonenti dobe znižane cene.

Poskusi! Ne bo ti žal!

PODRUŽNICE:

Djakovo, Maribor, Sarajevo,
: Sombor, Split, Šibenik. :

TELEFON št. 57 in 470.

Pooblaščen prodajalec srečk
Državne razredne loterije.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA C. 10

(v lastni palači vis-à-vis hotela Union).

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, daje v najem jeklene shrambe za vrednote, kupuje in prodaja kar najboljše tuje valute in devize, sprejema vloge na tekočem računu in na vložne knjžice ter oskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Kapital in rezerve skupno nad 15.000.000 Din., - vloge nad 100.000.000 Din.

EKSPOZITURA: Bled.

Interesna skupnost:
Gospodarska banka d. d. Novisad.

Račun poštno-ček. urada:
za Slovenijo št. 11.945,
v Zagrebu št. 39.080.

Pooblaščen prodajalec srečk
Državne razredne loterije.